

Verklarende woordenlijst

Allochtone lagen
elders ontstane gesteenten.

Anticline
plooï in rots die naar boven half cilindrisch is gesloten.

Arkose
grove zandsteen waarin veel veldspaten zijn opgenomen.

Basalt
uitvloeiingsgesteente na een vulkanische uitbarsting.

Bioherm
koraalriffen scherp omgrensd.

Biostrom
gelaagde kalksteen, opgebouwd uit kalkorganismen.

Breuk
plaats waar gesteentemassa's ten opzichte van elkaar verschoven zijn.

Conglomeraat
tot een compact gesteente verharde afzetting van afgeronde stenen en zand.

Corrosie
oplossing van gesteentemateriaal onder invloed van in water opgeloste zuren (bij kalksteen, dolomiet).

Cuesta
asymmetrische heuvelrug met één steile en één zwak hellende flank.

Cuestafront
de steile helling van een cuesta

Dagzomen
het aan de oppervlakte treden van gesteenten.

Diaklaas
breukvlak in gesteente zonder meetbare verplaatsing.

Doline
komvormige inzinking van het oppervlak, ontstaan door oplossende werking van water op kalkgesteente.

Dolomiet
naam van mineraalgesteente, deels gevormd door organismen.

Druipsteen
uitgekristalliseerde calcietafzettingen in grotten.

Epirogenese
langdurige verticale beweging van de aardkorst zonder merkbare vervormingen.

Erosie
afbraak en wegvoeren van gesteentemateriaal door stromend water, wind, ijs en oplossing onder invloed van in water opgeloste zuren.

Eruptie
vulkanische uitbarsting

Faciës
reconstructie van kenmerken van gesteenten, het ontstaan, herkomst en milieu waarin het gesteente is ontstaan.

Fossielen
overblijfselen van planten en dieren, of sporen hiervan uit het geologisch verleden.

Gelifluctie
het afvloeien van ontdooide en met water verzadigde bovenlaag over een nog bevroren onderlaag.

Glaciaal
zeer koude tijden in het tijdvak Pleistoceen

Glimmer
zie mica.

Graniet
korrelig stollingsgesteente met kwarts, kaliveldspaat, plagioklaas en glimmer.

Grot
een onderaards karstverschijnsel door oplossende werking van water.

Gruisverwering
het verbreken van de samenhang door gemakkelijke verwering van mineralen in het gesteente.

Hercynische
gebergtevorming tijdens de Hercynische orogenese

Horst
een gebied dat begrensd wordt door randbreuken en hoger ligt dan zijn omgeving.

IJstijd
een tijdvak waarin meerdere koude en warme tijden elkaar opvolgden, het Pleistoceen, 2,5 miljoen tot 10.000 jaar geleden.

Interglaciaal
warme tijd tussen twee ijstijden in het tijdvak Pleistoceen.

Interstadaal
een relatief warme tijd binnen een glaciaal.

Intrusie
een indringing van magmatisch gesteente in het omgevend nevengeesteente.

Kalkzandsteen
zandsteen verkit is met kalkspaat (calciet).

Karstverschijnselen
verschijnselen die veroorzaakt zijn door en als gevolg van oplossing van gesteenten. Veelal in kalksteen, maar ook in andere gesteenten zoals dolomiet.

Kolkgat
plaatselijke uitschuring van rotsbodem door meegevoerd materiaal van neervallend water van rivier of beek.

Krater
opening van een explosiekanaal in een vulkaan.

Kraterpijp
eruptie- of explosiekanaal.

Kwarts
een hard mineraal dat bestaat uit een chemische verbinding van silicium en zuurstof.

Kwartsiet
gerekristalliseerde zandsteen die door hoge druk en/of hitte is ontstaan.

Lava
magma dat gedurende een vulkaanuitbarsting het aardoppervlak bereikt.

Lavavulkaan vulkaan waarbij het magma vrijwel volledig uitvloeit over het aardoppervlak.	Overschuiving breukvlak met een geringe helling en kleine hoek, waarbij de gesteentelagen min of meer horizontaal over elkaar schuiven.	Solifluctie verplaatsing van met water verzadigd materiaal onder invloed van veel neerslag
Leisteen kleisedimenten die in de diepe ondergrond door druk en hitte zijn verhard tot plaatachtig makkelijk splijtbaar gesteente.	Orogenese vertaald betekent het "gebergtevorming", een proces in de geologische cyclus van intensieve plooiingen, open overschuivingen van de aardkorst.	Stalactieten hangende kegels van calciumcarbonaat in grotten
Lithosfeer de buitenste schil van de aarde, circa 60 km dik.	Permafrost aardlagen die langer dan een jaar een temperatuur bezitten beneden 0°C.	Stalagmieten afgeronde kegels en heuvels van calciet vanaf de grotbodem.
Maar vulkaanvorm met explosiekrater en lage ringwal, dikwijls gevuld met water, hoofdzakelijk van neerslag.	Plooiën vormveranderingen die in gesteenten optreden zonder verbreking van de samenhang.	Stollingsgesteente stolling van vloeibaar gesteente (magma).
Magma vloeibaar gesteentemateriaal uit grote diepte.	Regressie het terugtrekken van een kustlijn bij opheffing of afzettingen.	Stratigrafie de studie die zich bezig houdt met de verticale opeenvolging van sedimentlagen en hun horizontale verspreiding.
Magmagesteente gesteente, ontstaan door stolling van magma.	Reliëf de mate van oneffenheid in het landschap, uitgedrukt in hellingbedragen en hoogteverschillen.	Syncline plooi in rots die naar beneden half cilindrisch is gesloten.
Marmar gerekristalliseerde, meestal grofkorrelige kalksteen.	Rivierterrassen resten van vroegere dalbodems, door rivieren ingesneden en door hellingen gescheiden van de huidige rivierbeddingen.	Tectoniek het totaal van processen waarbij vervorming in de aardlagen optreedt door plooiën, breuken en overschuivingen.
Meanderende rivier heen en weer slingerende stroomgeul.	Schalie samengedrukte sedimenten, in het bijzonder klei, verhard tot plaatvormig gesteenten.	Tonaliet een dieptegesteente met als voornaamste mineraal plagioklaasveldspaat.
Mechanische verwerking het uiteenvallen van gesteenten zonder verandering van mineralogische samenstelling	Schiervlakte een weinig hellende vlakte door gebergteërosie gevormd, onder invloed van klimatologische omstandigheden.	Transgressie uitbreiding van zee over land.
Mergel een mengsel van kalk en klei, met of zonder leembestanddelen.	Schist gemakkelijk splijtbaar metamorf gesteente.	Tuf samengekitte vulkanische as.
Metamorfe gesteenten gesteenten die bij hoge temperatuur en druk in de aardkorst veranderingen ondergaan in samenstelling.	Sedimentatie afzetting van losse gesteenten.	Tufkrijt grofkorrelige zachte kalksteen.
Metamorfose een rekristallisatie van een gesteente in vaste toestand, op grote diepte onder druk en temperatuur.	Slenken gebieden die langs evenwijdige afschuivingen zijn gedaald ten opzichte van de aan weerskanten gelegen schollen.	Uitvloeingsgesteente gesteente dat aan het aardoppervlak is gestold (lavastromen)
Mica verzamelnaam voor glimmers (muskoviet en biotiet). Het zijn fyllosilicaten met plaatvormige kristalstructuur.		Veldspaat verzamelnaam voor een groep mineralen met een eigen uiterlijk en verschillende eigenschappen, onder andere aluminiumsilicaten met kalium en natrium.

Verkiezeling

vervanging van oorspronkelijke stoffen (kalk, hout of andere stoffen) door silicium-dioxyde SiO₂ (kiezel).

Verwerking

aantasting en afbraak van gesteenten onder invloed van atmosfeer, regenwater en organismen.

Vulkaan

een naar buiten uitgeslingerde aardmassa, meestal met een kegelvormig opgehoopte berg, die door een central kanaal of explosiebuis met een magmahaard verbonden is.

Vuursteeneluvium

verweringslaag die overblijft na oplossing van kalksteen, en overwegend bestaat uit vuursteen.

Zandsteen

zand dat door kalk, kwarts of ander mineraal tot steen is verhard. Zandsteen-vorming kan optreden bij hoge druk, maar ook als gevolg van chemische processen waarbij druk verwaarloosbaar is.

Geraadpleegde literatuur

Dohm, B., 1976. Die Geologischen Verhältnisse im Landkreis Daun in der Vulkaneifel. Gorres-Verlag, Koblenz.

Frenchen, J. Hopmann, M. und Knetsch, G., 1978. Die Vulkanische Eifel. Stollfus-Verlag, Bonn.

Goossens, D., 1984. Inleiding tot de geologie en geomorfologie van België. Van de Berg-Witkam, Enschede.

Meijden, R, en Heukels, H., 1983, R., 1983. Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Kamp, C., 1971. Les Hautes Fagnes. Eifelverein, Düren.

Kraaijenhagen, F.C., 1992 Geologie in telegramstijl. Nederlandse Geologische Vereniging.

Langhe, J.E. et Delvosalle, L. et al, 1983. Nouvelle flore de la Belgique, du Grand Duché de Luxembourg, de Nord de la France et des régions voisines. Nederlandse uitgave, 1988. Patrimonium Nationale Plantentuin België, Meise.

Lucius, M., 1948. Das Gutland. Erläuterung zu der geologischen Spezialkarte Luxemburgs. Publ. 5 Service Géologique de Luxembourg.

Lucius, M., 1950. Das Oesling. Erläuterungen zu der geologischen Spezialkarte Luxemburgs. Publ. 6 Service Géologique de Luxembourg.

Meyer, W., 1986. Geologie der Eifel. Nägele und Obermiller, Stuttgart.

Pannekoek, A.J. et al, 1992. Algemene Geologie. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Pissart, A., 1956. L'origine périglaciaire des viviers des Hautes Fagnes. Société Géologique de Belgique, Annales t. 79, p. 119-131.

Pissart, A., 1974. Les viviers des Hautes Fagnes sont des traces de buttes périglaciaires; mais s'agissait-il réellement de pingos? Société Géologique de Belgique, Annales 97, p. 359-381.

Pissart, A., 1980. Genèse et age d'une trace de butte périglaciaires (pingo ou palse) de la Konnerzvenn (Hautes Fagnes, Belgique) Société Géologique de Belgique, Annales t. 103, p. 73-86.

Robaszynski, F. Dupuis, C., 1983. "Belgique" Guides géologique régionaux, Masson Paris.

Schumacker, R., Noifalises, A., 1981. De hoge Venen. P.V.B.A. "Parc naturel Hautes Fagnes/Eifel" et le Fédération du Tourisme de la Province de Liège.

Waterlot, G., Beugnies, A. et Bintz, J., 1973. Ardenne-Luxembourg. Guides géologiques régionaux, Masson et Cie Paris.

Zonneveld, J.I.S., 1980. Tussen de bergen en de zee. Bohn, Scheltema en Holkema, Utrecht.

Aanbeveling verdienen enkele boekdelen uit de reeks "Kompass Wanderführer".

1. H. Naumann, Wanderführer Eifel, 1990. Rund- und Streckenwanderungen.

2. H. Naumann, Wanderführer Deutsch-Belgischer Naturpark, Nordeifel-Hohes Venn/Eifel, 1989.

Deutscher Wanderverlag, Dr. Mair & Schnabel & Co. Stuttgart.

De delen geven een uitvoerige beschrijving van wandeltochten, waaronder gebieden die in deze excursie zijn opgenomen.

OROGENESE	HOOFD TIJDPERK	PERIODE	TIJDVAK	MILJOEN JAAR
ALPIENE OROGENESE	KENOZOÏCUM	KWARTAIR	holoceen	0,01
			pleistoceen	2
		TERTIAIR	plioceen	7
			mioceen	25
			oligoceen	35
			eoceen	55
			paleoceen	65
	MESOZOÏCUM	KRIJT	boven	135
			onder	
		JURA	malm	195
			dogger	
			lias	
		TRIAS	keuper	225
muschelkalk				
bontzandsteen				
HERCYNISCHE OROGENESE	PERM	zechstein	280	
		rotliegend		
	CARBOON	boven	345	
		onder		
CALEDONISCHE OROGENESE	DEVOON	boven	395	
		onder		
	SILUUR	430		
	ORDOVICIUM	500		
	CAMBRIUM	boven	570	
		midden		
onder				
PRECAMBRIUM				